

Declarații de variabile, tipuri, funcții

2 noiembrie 2004

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Puțină teorie

- **sintaxa**: regulile gramaticale care descriu un limbaj
un șir de simboluri (text) face parte din limbaj ? (e bine format ?)
- **semantica**: înțelesul (semnificația) unui obiect din limbaj
rezultă din semnificația fiecărui element de program în parte
determină rezultatul execuției programului

Definim sintaxa elementelor de limbaj folosind anumite notații:

::= pentru definiție | pentru alternative etc.

Convenție: *cursiv* pentru simboluri neterminale (definite la rândul lor)
tipărit pentru simboluri terminale (elemente lexicale)*instrucțiune_while* ::= **while** (*condiție*)
instrucțiune

BNF (Backus-Naur Form): notație formală pt. gramatica unui limbaj

Declarații de variabile, tipuri, funcții

Elemente lexicale

3

Prima fază de compilare: analiza lexicală = separarea în *atomi lexicali*:
unitățile elementare de limbaj care au o semnificație:

- **cuvinte cheie**: `int`, `void`, `while`, etc.
  - **identificatori**: secvență de litere, cifre și `'_'` începând cu literă sau `'_'`
folosiți pt. nume de variabile, funcții, tipuri, etichete, etc.
ATENȚIE ! În C se face distincție între majuscule și minuscule !!!
- Lungimea *semnificativă* a identificatorilor: 31 (externi)/63 (interni)
(porțiunea suplimentară poate fi ignorată de unele compilatoare!)
- **constante**: `123`, `3.14`, `'\0'`, `"salut!\n"` etc.
  - **semne de punctuație**
    - operatori*: `+` `-` `=` `++` `&&` etc.
    - separatori*: `{` `}` `(` `)` ; etc.

Spațiile: necesare doar unde trebuie separați doi atomi lexicali alăturați
ex. `void main`, nu `voidmain`; nu `floatx=3.14`; ne semnificative în rest.**Indentaji** programele pt. citire ușoară ! (automat în editoarele bune)

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Declarații de variabile, tipuri, funcții

Structura programului: declarații și definiții

4

Un program C: compus din ≥ 1 *unități de compilare* (fișiere). Fiecare:
un șir de *declarații* (de tipuri, variabile, funcții) sau *definiții de funcții*.*translation-unit* ::= *external-declaration* | *translation-unit external-declaration**external-definition* ::= *declaration* | *function-definition*

- O **declarație** specifică interpretarea și atributele unui *identificator*
(toate informațiile necesare pentru a-l folosi)
  - pentru o variabilă, numele și tipul
  - pentru o funcție, numele, tipul, și tipul parametrilor

- O **definiție** e o declarație care specifică *complet* identificatorul respectiv
  - pentru o variabilă, în plus, are ca efect alocarea memoriei
  - pentru o funcție, include corpul funcției

Un identificator nu poate fi folosit înainte de a fi *declarat*.

- e necesară o *declarație*, dacă obiectul e folosit înainte de *definiție*
ex. `printf` e *declarată* în `stdio.h` și *definită* într-o bibliotecă standard

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Declarații de variabile, tipuri, funcții

Declarații: forma generală

5

Întâlnite până acum: `float x;` `int a, b = 1;` `char t[20];`

Dar se pot declara deodată și mai multe obiecte cu același tip de bază:

Ex. `int i = 1, n, tab[20], f(double, int);`

declară un întreg inițializat cu 1, alt întreg neinițializat, un tablou de

20 de întregi, și o funcție întreagă cu doi parametri (double și int)

Sintaxa cu tipul de bază în față e similară cu folosirea în expresii:

`tab[ceva]` este un `int` `f(ceva1, ceva2)` este un `int`*declarație* ::= *specificatori tip lista-decl-init* ;*lista-decl-init* ::= *declarator-init* | *lista-decl-init* , *declarator-init**declarator-init* ::= *declarator*| *declarator* = *inițializator**declarator* ::= *identificator*| *declarator* [*expresie*]

pt. tablouri

| *declarator* (*parametri*)

pt. funcții

| * *declarator*

pt. pointeri

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Declarații de variabile, tipuri, funcții

Domeniul de vizibilitate al identificatorilor

6

Pt. orice identificator, compilatorul trebuie să-i decidă semnificația
Identificatorii obișnuiți: variabile, tipuri, funcții, constante enumerare
au un *spațiu de nume* comun (NU: variabilă și funcție cu același nume)

Q1: Un identificator poate fi folosit într-un punct de program ?

R: **Domeniul de vizibilitate** (al unei declarații / al unui identificator)

- domeniu de vizibilitate la nivel de *fișier* (*file scope*)
pentru identificatori declarați în afara oricărui bloc (oricărei funcții)
din punctul de declarație până la sfârșitul fișierului compilat
- domeniu de vizibilitate la nivel de *bloc* (*block scope*)
pentru identificatori declarați într-un bloc { } (corp de funcție,
instrucțiune compusă) și pentru parametrii unei funcții
din punctul de declarație până la acolada } care încheie blocul

Un identificator poate fi *redeclarat* într-un bloc interior și își recapătă
vechea semnificație când blocul ia sfârșit.

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Domeniu de vizibilitate: Exemplu

```
int m, n, p; float x, y, z;      /* m1, n1, p1, x1, y1, z1 */
int f(int n, int x) {          /* n2, x2: alt n, alt x */
    int i; float y = 1;        /* i1, y2 */
    m = p; p = n;              /* m1 = p1; p1 = n2; */
    for (i = 0; i < 10; ++i) {
        float x = i*i;         /* x3 = i1 * i1; */
        z += x;                /* z1 += x3; */
    }
    return z += x + y;         /* z1 += x2 + y2 */
}

void main(void) {
    int i=0, m=3, x=2;         /* i2, m2, x4 */
    z = f(m, x);               /* z1 = f(m2, x4); */
    x = f(i, y);               /* x4 = f(i2, y1); */
}
```

Variabile globale și locale

Dacă în declarația de variabile nu apar alți specificatori înainte de tip:

Variabile globale

- = o variabilă declarată în afara oricărei funcții
- are spațiu de memorie alocat pe întreaga execuție a programului
- e inițializată o singură dată (cu valoarea dată explicit în declarație, sau implicit cu zero)
- e vizibilă în întreg textul programului începând cu declarația ei

Variabile locale (interne)

- = o variabilă declarată în interiorul unui bloc (inclusiv de funcție)
- există doar atât timp cât programul execută blocul respectiv
- sunt inițializate cu valoarea dată la orice intrare în blocul respectiv (sau au o valoare nedefinită dacă declarația nu specifică inițializare)
- sunt vizibile doar în interiorul blocului respectiv

Legătura dintre identificatori (linkage)

Q2: Două declarații ale unui identificator se referă la aceeași entitate?

R: Tipul de legătură (*linkage*) al unui identificator (obiect/funcție)

- **extern**: toate declarațiile identificatorului din toate fișierele care compun un program se referă la același obiect sau funcție pentru declarațiile *la nivel de fișier* fără specificator de memorare sau declarația cu specificatorul **extern** a unui identificator care nu a fost deja declarat cu tipul de legătură **intern**
- **intern**: toate declarațiile identificatorului din fișierul curent se referă la același obiect sau funcție; nu se propagă în exteriorul fișierului pt. declarațiile *la nivel de fișier* cu specificatorul de memorare **static**
- **fără legături (no linkage)**: fiecare declarație denotă o entitate unică pentru declarațiile *la nivel de bloc* fără specificatorul **extern**

Durata de memorare a obiectelor

Q3: Ce timp de viață/durată de memorare are un obiect în program?

R: 3 feluri diferite: *static*, *automatic* și *alocat* (discutat ulterior)

Pe întreaga durată de viață, un obiect are o *adresă constantă* și își *păstrează ultima valoare* memorată.

Durată de memorare **statică**:

- pentru obiecte declarate cu tipul de legătură **extern** sau **intern**, sau declarate cu specificatorul de memorare **static**
- timp de viață: *întreaga execuție* a programului.
- obiectul e **inițializat o singură dată**, înainte de lansarea în execuție.

Durată de memorare **automată**: pentru obiecte fără legătură

- timp de viață: de la intrarea în blocul asociat până la încheierea sa
- la fiecare apel recursiv, se crează o nouă instanță a obiectului
- **valoarea inițială: nedeterminată**;
- o eventuală inițializare în declarație e repetată de câte ori e atinsă

Declarații de tablouri

Exemple: `char sir[20]; double mat[6][5];`

Sintaxa: `specificatoropt tip ident [ D1 ] ... [ Dn ] inițializareopt`

declară un tablou n-dimensional de $D1 \times \dots \times Dn$ elemente de *tip* de fapt: tablou de $D1$ elem. care sunt tablouri de ... Dn elem. de *tip*
Atenție: În C, numerotarea elementelor în tablou începe de la zero!

În ANSI C, tablourile se declară doar cu dimensiuni **constante** (pozitive)

În C99, tablourile declarate local pot avea dimensiuni evaluate la rulare

`void f(int n) { char s[n+3]; /* prelucrează s */ }`

Un tablou fără dimensiune dată, neinițializat (`int a[];`) are 1 element!

Siruri de caractere: caz particular de tablouri de `char`

– în memorie, sfârșitul unui șir e indicat de caracterul special `'\0'` (nul)

Atenție: toate funcțiile care lucrează cu șiruri depind de acest lucru !

(dar convenția nu are legătură cu aspectul în text, de ex. la citire)

– constante șir: cu ghilimele duble ("test"), terminate implicit cu `'\0'`

Inițializarea

- variabilele cu durată de memorare **statică** sunt inițializate înainte de execuție: implicit cu zero; explicit pot fi inițializate doar cu constante
- variabilele cu durată **automată** pot fi inițializate cu expresii arbitrare (ori de câte ori inițializarea e atinsă la rulare)

Pentru variabilele de tip tablou, inițializatorii se scriu între acolade

- nivelele de acolade indică sub-obiectele inițializate
- `int m[2][3] = { { 1, 0, 0 }, { 0, 1, 0 } };`
- dacă nu, inițializatorii se folosesc pe rând, în ordinea indicilor
- `int c[2][2][2] = { { { 1, 1, 1 }, { { 1, 0 }, 1 } } };`
- pt. inițializator mai mic ca dimensiunea, restul nu e inițializat explicit (vezi `c[0][1][1], c[1][1][1]`); când inițializatorul e mai mare, restul se ignoră
- `char msg[4] = "test";` ca și `char msg[4] = { 't', 'e', 's', 't' };`
- dacă dimensiunea nu e dată explicit, se deduce din inițializator
- `char msg[] = "test";` ca și `char msg[5] = { 't', 'e', 's', 't', '\0' };`
- când se specifică elementul de inițializat, se continuă apoi în ordine:
- `int t[10] = { 1, 2, 3, [8] = 2, 1 }; /* t[3]-t[7] nespecificate */`

Definiții de constante și tipuri

Definiții de tip: `typedef declarație`

```
typedef unsigned long size_t;          typedef unsigned char byte;
```

– sintaxa: ca și declarația de variabile, prefixată cu `typedef`
– dacă în *declarație*, identificatorul ar fi o *variabilă* de un anumit tip, atunci `typedef declarație` definește identificatorul ca *numele* acelui tip

Ex: în `int mat3x5[3][5];` `mat3x5` ar fi o matrice de 3x5 întregi.
`typedef int mat3x5[3][5];` /* `mat3x5` e tipul tablou de 3x5 int */
`mat3x5 A, B;` /* `A, B` sunt variabile tablou de 3x5 int */

Declarații de constante

– cu *calificatorul de tip const*: `const int LEN = 10;`
– folosit pt. declararea de constante; constuie eroare modificarea lor
– nu se permite folosirea de operatori de atribuire pt. obiecte `const` (compilatorul e liber de exemplu să le aloce în memorie read-only)

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Declarații și definiții de funcții

Declarația: prototipul (antetul) funcției: tip, nume, tipul parametrilor
decl-fct ::= *tip nume-fct* (*lista-decl-param*);
lista-decl-param ::= *void* | *decl-param* , ... , *decl-param*
decl-param ::= *tip* | *tip nume-param*

```
int abs(int n); int getchar(void); double pow(double, double);
```

– tipul returnat nu poate fi *tablou*; poate fi `void` (nimic)
– *numele* parametrilor nu e relevant în *declarație* și poate lipsi
– o funcție poate fi declarată repetat, cu declarații compatibile
– număr *variabil* de parametri dacă lista se termină în ... (v. ulterior)
– declarația doar cu () nu specifică parametrul și e perimată
– specificatorul **inline** e o indicație de optimizare pentru viteză;
se rezumă la fișierul curent; depinde de implementare (vezi standard)

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Definiții de funcții

Sintaxa: `definiție-funcție` ::= *antet-funcție bloc*
– *blocul* conține declarații și instrucțiuni (corpul funcției)
– parametrii specificați și prin nume (vizibilitate în corpul funcției)

Transferul parametrilor în C se face *prin valoare*
– *expresiile* date ca argumente în apelul de funcție sunt evaluate și atribuite parametrilor formali (cu eventuale conversii ca la atribuire)
– ordinea de evaluarea a argumentelor nu e specificată
– dispunerea în memorie a argumentelor (pe stivă) nu e specificată
– se execută corpul funcției; se revine la instrucțiunea de după apel

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Transmiterea parametrilor: exemple

```
int a = 1, b = 2, m = 3; // primul a, m: a1, m1
int f (int a, int p, int n) // alt a: a2
{
    a = 2; // a2 = 2
    m = 5; n = 0; // m1 = 5
}
void main(void)
{
    int m = 4, n = 5, p = 6; // alt m: m2
    f (b+2, n, p); // f(4, 5, 6);
    /* a = 1, m1 = 5, m2 = 4 */
}
```

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Funcții matematice standard (declarate în `math.h`)

Funcții de conversie

```
double fabs(double x);    valoarea absolută a lui x
double floor(double x);   partea întregă [x] a lui x, ca double
double ceil(double x);    cel mai mic întreg [x] nu mai mic de x
double trunc(double x);   trunchiază argumentul la întreg, înspre 0
```

Funcții de rotunjire (Obs: direcția de rotunjire poate fi controlată cu `fgetround()` și `fsetround()` din `fenv.h`, detalii în standard)
`double nearbyint(double x);` rotunjesc în direcția curentă cu/
`double rint(double x)` /fără excepție de argument *inexact* (implementarea/tratarea excepțiilor e definită în standard, v. `fenv.h`)
`double round(double x);` rotunjește jumătățile în direcția opusă lui zero
`long int lrint(double x);` `long int lround(double x);`
ca și `rint()`, `round()` dar rezultat întreg; nedefinit în caz de depășire

Funcțiile din `math.h` au variante cu sufixele `f` și `l` cu argumente și rezultate `float` sau `long double`. Exemple: `float fabsf(float); long double fabsl(long double);`

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea

Funcții standard din `math.h` (cont.)

Funcții de exponențiere și logaritmice

```
double exp(double x);    returnează ex
double exp2(double x);   returnează 2x
double log(double x);     returnează logaritmul natural ln x
double log10(double x);   double log2(double x);   log. în baza 10 și 2
double pow(double x);     returnează xy
double sqrt(double x);    returnează √x
```

Funcții trigonometrice și hiperbolice

```
acos, asin, atan, cos, sin, tan, acosh, asinh, atanh, cosh, sinh, tanh
```

(valori unghiulare în radiani; inversele returnează valori principale)
`double atan2(double y, double x);` returnează *arctg(y/x)* în intervalul $[-\pi, \pi]$, determină cadrantul după semnele ambelor argumente

Utilizarea și programarea calculatoarelor. Curs 4

Marius Minea